

Література

1. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практич. посіб. / Т. Лорман, Дж. Дешлер, Д. Харві / пер. з англ. — К. : СПД-ФО Парашін І. С., 2010. — 296 с.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. — К. : Самміт-Книга, 2009. — 272 с.
3. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання / А. А. Колупаєва. — Л. : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. — 273 с.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.12.2010 № 1205 «Про затвердження Типових штатних нормативів загальноосвітніх навчальних закладів» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/12914/

СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО БАТЬКІВСТВА У СВІТЛІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Білозерська І. О.

У статті висвітлюються проблеми родини дитини з порушеннями психофізичного розвитку; визначено основні функції сім'ї; надаються рекомендації стосовно активізації соціальної позиції батьків.

Стратегии формирования компетентного отцовства в свете вызовов современности

В статье представлены проблемы семьи ребенка с нарушениями психофизического развития; определены функции семьи; поданы рекомендации по активизации социальной позиции родителей.

The strategy formation of competent parenting in light of today's challenges

Problems of the family of a child with psychophysical development disorders are represented in the article; the main family functions are determined; the recommendations of parents' social position activation are provided.

В умовах розбудови інклюзивної освіти на батьків дитини з порушеннями психофізичного розвитку покладаються особливі повноваження партнерства та адвокатства своєї дитини згідно з соціальною моделлю розвитку. На відміну від дефіцитарної моделі, за якою сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку розглядається як стигматизований осередок, сучасні концептуальні підходи до формування компетентного батьківства базуються на удосконаленні процесів використання повноважень, посиленні та активізації ресурсів, розширенні можливостей індивіда. Використання повноважень, посилення та активізація ресурсів, розширення можливостей індивіда відбуваються тоді, коли представники стигматизованої спільноти здобувають інформацію, знання та навички, які дають їм можливість

активно діяти. Неабияке значення в стратегії формування компетентного батьківства набуває ряд чинників, таких як:

- уникнення маркуючих та стигмуючих висновків з боку фахівців на користь систематичних спостережень та динамічного опису наявних змін;
- визнання того, що зацікавлена особа має пріоритетне право при вирішенні проблем;
- визнання значущості соціальних систем для адаптації особи в складних життєвих умовах;
- усвідомлення власної компетентності і підтримка оптимістичної життєвої позиції.

Отже, нова методологічна парадигма надання допомоги батькам, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку, базується на формуванні відповідних батьківських компетенцій, зокрема:

- компетенція подолання — можливість скеровувати значущі і критичні життєві ситуації, а також долати їх без ускладнень психосоматичного стану;
- пізнавальна і спеціальна компетенція — набуття нових знань та досвіду з можливістю їхнього використання в різних життєвих умовах;
- соціальна компетенція — можливість формувати і підтримувати контакти соціальної взаємодії;
- педагогічна компетенція — можливість орієнтуватись та впливати на інтереси дитини для її гармонічного розвитку.

Досліджувачі проблем сімейних стосунків відзначають, що нинішній соціально-економічний стан в державі призвів до:

- кризи сім'ї, що спровокувало відчуження між батьками й дітьми;
- втрати традицій народної педагогіки;
- низького рівня загальнопедагогічних знань батьків;
- неповаги й недовіри батьків і педагогів один до одного тощо.

Сім'я як соціальний інститут перебуває у стані гострої кризи, що, звичайно, негативно впливає на виконання нею основних функцій, тобто на життєздатність сім'ї: матеріально-економічне забезпечення, житлово-побутові умови. Це, в свою чергу, створює певний морально-психологічний клімат, який впливає на духовність сім'ї, виховання дітей, організацію вільного часу членів родини.

Особливої уваги потребують сім'ї, які мають дітей з порушеннями психофізичного розвитку, оскільки саме в таких сім'ях відмічаються зміни на соціальному, психологічному та соматичному рівнях. Наявні у дитини психофізичні вади призводять до змін у всій сімейній системі. Реалізація батьками виховної функції виявляється

ся утрудненою і потребує допомоги та підтримки з боку різних фахівців медичного та психолого-педагогічного профілю. Є проблеми і родинного виховання. Сучасна сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку досить рідко може виступати в якості дієвого чинника її соціального інтегрування. Основними причинами такої ситуації є:

- низький економічний статус багатьох сімей;
- відсутність будь-якої дієвої підтримки з боку держави (в т.ч. просвітницької);
- негативне соціальне ставлення

Родина з дітьми, що мають особливі освітні потреби — це категорія, яка відноситься до «групи ризику». Відомо, що кількість психічних (невротично й психосоматичних) розладів у сім'ях з дітьми, що мають обмежені можливості, вище у 2 рази, ніж у сім'ях, що не мають дітей-інвалідів. Ці та інші чинники приводять до того, що самі батьки в багатьох випадках створюють перешкоди у реабілітації дітей з обмеженими можливостями. Але й тому випадку, коли батьки займають більш конструктивну позицію, вони відчують емоційне перевантаження й мають потребу в особливих знаннях про проблеми здоров'я і розвитку своєї дитини.

Сім'я в процесі виховання, соціального інтегрування дитини з особливими потребами зіштовхується з величезною кількістю труднощів. Це й відсутність психолого-педагогічного супроводу, необхідного медичного лікування, реабілітаційної допомоги дітям тощо. Часом найближчі для хворої дитини люди самі перебувають у стані хронічного стресу, викликаного хворобою дитини, обставинами лікування, виховання, навчання професійного становлення своєї особливої дитини. Все це ускладнює соціальну інтеграцію дитини, що має обмежені можливості в середовищі її здорових однолітків. Інклюзія має сприяти включенню батьків у вирішення цих проблем, а батьки, в свою чергу, мають навчатися співробітництву задля максимально комфортного процесу виховання та навчання дитини з особливими потребами.

Література

1. Краузе М. П. Дети с нарушениями в развития: психологическая помощь родителям / М. П. Краузе. — М. : «Академия», 2006. — 208 с.
2. Равен Дж. Компетентность в современном обществе / Дж. Равен. — М. : Когито-Центр, 2002. — 396 с.
3. Селигман М. Обычные семьи, особые дети. Системный подход к помощи детям с нарушениями развития / М. Селигман. — М. : Терезинф, 2007. — 368 с.

4. Ткачева В.В. Технологии психологической помощи семьям детей с отклонениями развития / В.В. Ткачева. — М. : Астрель, 2007. — 318 с.
5. Шипицина Л. М. «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта / Л. М. Шипицина. — Спб. : Дидактика Плюс. 2002. — 494 с.

УДК: 159.922.73+159.9.075+37.042

Рецензент
Колупаева А. А.,
доктор педагогических наук,
старший научный сотрудник

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРЕВЕНТИВНОГО ЕТАПУ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Компанець Н. М.

У статті розкрито питання важливості ранньої діагностики та корекції як превентивного етапу інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Подано огляд інструментарію для роботи психолога щодо ранньої діагностики та супроводу дитини з різними розладами розвитку.

Ключові слова: інклюзивне навчання, рання діагностика, корекція проблем розвитку, діти з особливими освітніми потребами.

Организация превентивного этапа инклюзивного обучения детей с особыми образовательными потребностями

В статье раскрыты вопросы важности ранней диагностики и коррекции как превентивного этапа инклюзивного обучения детей с особыми образовательными потребностями. Представлен обзор инструментария для работы психолога по ранней диагностике и сопровождению ребенка с различными расстройствами развития.

Ключевые слова: инклюзивное обучение, ранняя диагностика, коррекция проблем развития, дети с особыми образовательными потребностями.

Organization of preventive stages of the inclusive learning of children with the special educational needs

The article reveals the question of the importance of early diagnosis and correction as a preventive step of inclusive education of children with special educational needs. An overview of tools for the work of the psychologist for early diagnosis and tracking of children with various developmental disorders is shown.

Keywords: inclusive education, early diagnosis, correction of the problems of development, children with special educational needs.

Піклуючись про якісну освіту всіх без винятку дітей та організуючи інклюзивне навчання для дітей з особливими освітніми потребами у групі або класі з дітьми, ми зазвичай передбачаємо, що